

Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Навчальний зошит
для 3-го класу пілотних шкіл НУШ

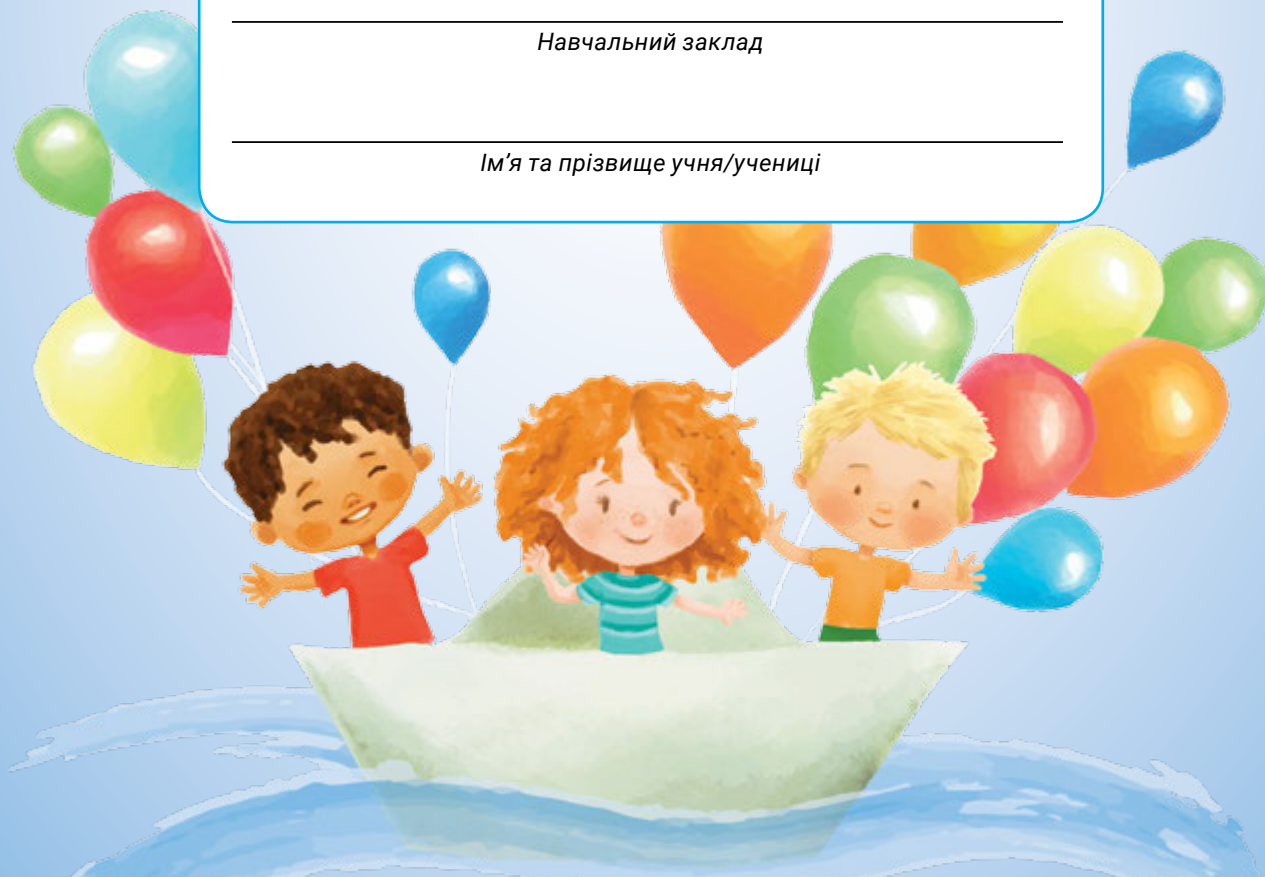
Інтегрована тема
"Я – ЛЮДИНА"

Учня/учениці

Клас

Навчальний заклад

Ім'я та прізвище учня/учениці

УДК 37.03:51:502:61:811.161.2(075.2)

В 68

Автори:

О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко, О. Волошенюк

Редакційна колегія:

Л. Андрушко, О. Ліннік, О. Пасічник, А. Панченков,
О. Пустовий, О. Романюк, А. Ткаченко, М. Товкало, Х. Чушак,
Р. Шаламов, О. Шиян, Р. Шиян.

Волощенко О.В.

В 68 Я досліджую світ. Навчальний зошит для 3-го класу
пілотних шкіл НУШ. Інтегрована тема "Я — людина"/
О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко, О. Волошенюк —
Київ : Світич, 2020. — 48 с.

УДК 37.03:51:502:61:811.161.2(075.2)

Електронні версії навчальних зошитів та методичні матеріали —
на сайті svitdovkola.org/pilot

Консультації за телефоном 067 504 5022

© О. Волощенко, О. Козак, Г. Остапенко, О. Волошенюк, 2020

© Видавництво "Світич", 2020

ЛЮБИЙ УЧНЮ! ЛЮБА УЧЕНИЦЕ!

Твоя мандрівка нашою Батьківщиною разом з дружним екіпажем жевжольота добігає кінця. Цього місяця ваш маршрут пройде Чернівецькою областю і завершиться у Чернігівській. Ти дізнаєшся більше про свою родину і з'ясуєш, що твої близькі робили на дозвіллі в дитячі роки. Відкриєш для себе різні способи розмноження рослин. Поміркуєш про гідні й негідні вчинки. Довідаєшся, що робити, якщо твої права порушують. Навчишся готувати розчин для мильних бульбашок. Створиш електронний фотоальбом.

Цього місяця ти шукатимеш відповіді на запитання:

- У чому моя неповторність?
- Що в мене спільного з моїми родичами?
- Яку людину називають гідною?
- Навіщо та як допомагати іншим?

Цікавої тобі подорожі!

*Автори зошита
і команда видавництва "Світлич"*

- Як гадаєш, яке свято відбувається у школі? Кого на нього запросили?
- Знайди на малюнку когось, хто самотній, веселий, розгублений, засмучений, кому потрібна допомога, хто надає допомогу.
- Які емоції сповнюють тих, хто переміг в естафеті? А тих, хто програв? Як мають гідно поводитися переможці? А переможені?
- Як реагують на події глядачі?
- Які частування принесли на пікнік гості?
- Які враження від свята залишаться у відвідувачів?

- Уяви, що ти учасник цього родинного свята. Де б ти хотів/хотіла опинитися на цьому малюнку? Запиши і поясни, чому саме такий вибір ти зробив/зробила.

.....

.....

.....

Душа народу

Край неба над горами вже світлішав — це вставало сонечко. А Номулові так не хотілося садити жевжоліт, не долетівши до Чернівецької області лише кілька кілометрів. Може, ризикнути? Хіба так рано хтось помітить чарівний літальний апарат? Зате Блискавка й Пузлик прокинуться і зможуть одразу дізнатися завдання скрині. І Номул ризикнув продовжити політ.

Песик Харитон будив Марту дуже рано, бо любив погуляти подовше. Дівчинка вивела улюбленця надвір. Поки він обнюхував дерева, Марта милувалася рожевим обрієм. Раптом на ньому, як у фантастичних фільмах, з'явився незвичайний літальний апарат.

— Прибульці? — Марта потерла очі. — Такі маленькі!

Вона простягнула руки і зловила металевий корабель завбільшки з м'ячик.

— Ой, а раптом вони кусючі... Летить собі, куди знаєте...

Дівчинка випустила "прибульців" тієї самої миті, що й спіймала. Але Номул уже встиг попрощатися з місією. Він одразу знайшов схованку і приземлився.

— Чи помітили щось інші? — захвилювався жевжик. І побачивши, що друзі спокійно спочивають, додав: — Схоже, що ні. От і добре.

Аж ось Блискавка й Пузлик прокинулися й одразу побігли до скрині. Яка ж іще знахідка має поповнити колекцію? Пісня! Щира, милозвучна українська пісня. Блискавка вирушила на пошуки і доволі швидко почула спів дітей крізь вікно школи.

- Чому, на твою думку, пісню називають душею народу?
- Чому Номул ризикнув летіти на світанку?
- Чи схвалюєш ти вчинок жевжика?
- Які пісні ти любиш слухати? А співати?

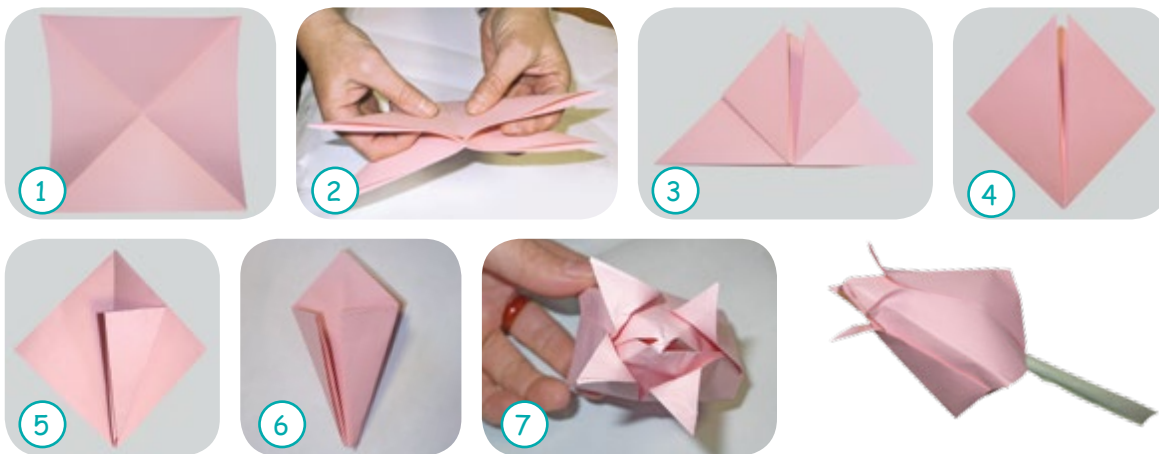
У ЧОМУ МОЯ НЕПОВТОРНІСТЬ?

1. З ілюмінатора Блискавка побачила ніби якийсь смугастий килим і одразу попросила зупинитися. “Так це ж ціла долина тюльпанів!” – вигукнув Пузлик. Визнач, скільки днів цвітуть тюльпани, якщо вони розквітли цього року 21 квітня, а завершили своє цвітіння 5 травня.

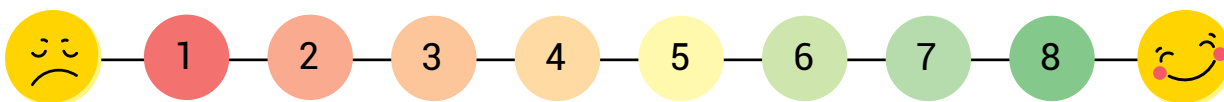
Квітень							Травень						
Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд	Пн	Вт	Ср	Чт	Пт	Сб	Нд
		1	2	3	4	5					1	2	3
6	7	8	9	10	11	12	4	5	6	7	8	9	10
13	14	15	16	17	18	19	11	12	13	14	15	16	17
20	21	22	23	24	25	26	18	19	20	21	22	23	24
27	28	29	30				25	26	27	28	29	30	31

[illegible]

2. Тюльпан — улюблена квітка Уляни. Дівчинка вирішила навчитися виготовляти її в техніці оригамі. Зроби тюльпан за інструкцією.

- Оціни своє вміння виготовляти тюльпан у техніці оригамі.

- Організуйте в класі виставку ваших робіт.
- Поміркуйте, чи є серед поробок дві однакові квітки. Чому?

3. Марина і Степан послушали на каналі YouTube пісню “Червона рута”. Марина вигукнула: “Надзвичайно! Яка чудова пісня!”. Степан сказав: “Пісня як пісня”. Чому діти по-різному сприйняли цей твір? Обґрунтуй свою думку.

4. Послухай і ти "Червону руту" у виконанні Назарія Яремчука.

svitdovkola.org/pilot/3/media9-1

- **Зобрази свої емоції/відчуття після прослуховування пісні.**

5. Довідайся, чим прославився Назарій Яремчук.
Для цього ти можеш:

- ☀️ знайти інформацію в інтернеті;
- ☀️ запитати в дорослих;
- ☀️ подивитися телепередачу;
- ☀️ прочитати статтю в газеті.

- Якому з цих джерел ти найбільше довіряєш? Чому?
- Запиши найцікавіший для тебе факт про Назарія Яремчука.

6. Марина зацікавилася творчістю Назарія Яремчука і вирішила разом із дідусем відвідати у Вижниці музей-садибу співака. О котрій годині вони мають приїхати в місто, якщо відомо, що орієнтовний час у дорозі — 1 год 25 хв, а виїхали вони з Чернівців о 9 год 10 хв?

[illegible]

7. Пригадай правила поведінки в музеї. Визнач, які судження істинні, а які — хибні. Кожне хибне висловлювання усно перетвори на істинне.

☀ У музеї можна голосно розмовляти.

ТАК	НІ

☀ Під час екскурсії треба вимкнути мобільний телефон.

ТАК	НІ

☀ Без дозволу не можна торкатися експонатів.

ТАК	НІ

☀ У музеї не забороняється вживати їжу та напої.

ТАК	НІ

8. Розглянь хмару слів із назвами рис характеру.

людяність   упертість
цілеспрямованість   доброта
лінь   порядність   чесність
самовпевненість   неухважність
жадібність

- Які риси характеру притаманні тобі? Обведи ці слова.
- Які ще риси ти додав би / додала б до хмари? Допиши їх. Чому саме ці?

9. У чому твоя неповторність? Напиши про це.

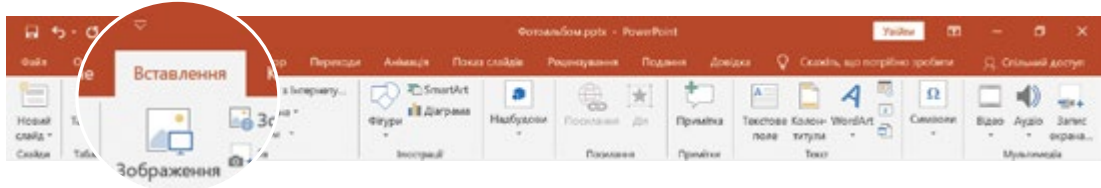
.....

.....

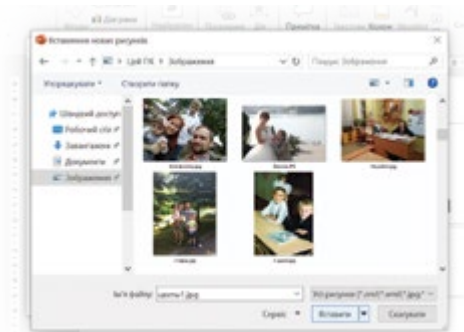
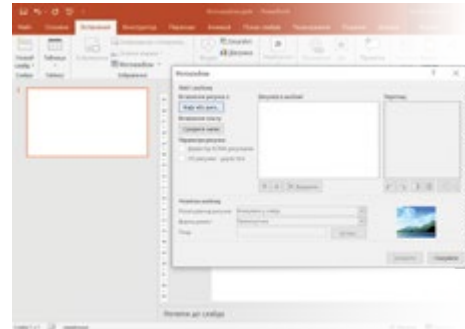
.....

10. Готуючись до Дня матері, Оксанка вирішила виготовити електронний фотоальбом із матусиних фотографій. Розглянь алгоритм, за яким вона працювала.

1. Відкрий програму Microsoft PowerPoint.
2. Обери на Стрічці вкладку Вставлення.

3. Натисни кнопку Фотоальбом з групи Зображення.
4. Натисни у вікні Фотоальбом кнопку Файл або диск.
5. Обери у вікні Додавання нових малюнків місце збереження файлів з фотокартками та виділи потрібний файл.
6. Натисни кнопку Вставити.
7. Повтори пункти 3–6 для вміщення до фотоальбому бажаної кількості зображень.
8. Натисни кнопку Створити.
9. Оформи титульний слайд.

11. Створи власний плакат чи альбом-презентацію зі світлин, які є в тебе. Як ти гадаєш, чи важливо зазначати дати подій?
12. Напиши про один із цікавих фактів твоєї біографії.

.....

.....

ЩО В МЕНЕ СПІЛЬНОГО З МОЇМИ РОДИЧАМИ?

1. Жевжики довідалися, що в Чернівецькій області є Хотинська фортеця. Її збудували понад 700 років тому. Нині цю історичну пам'ятку вважають одним із семи чудес України.

- Подивись відео і запиши факт, який вразив тебе найбільше.

svitdovkola.org/pilot/3/media9-2

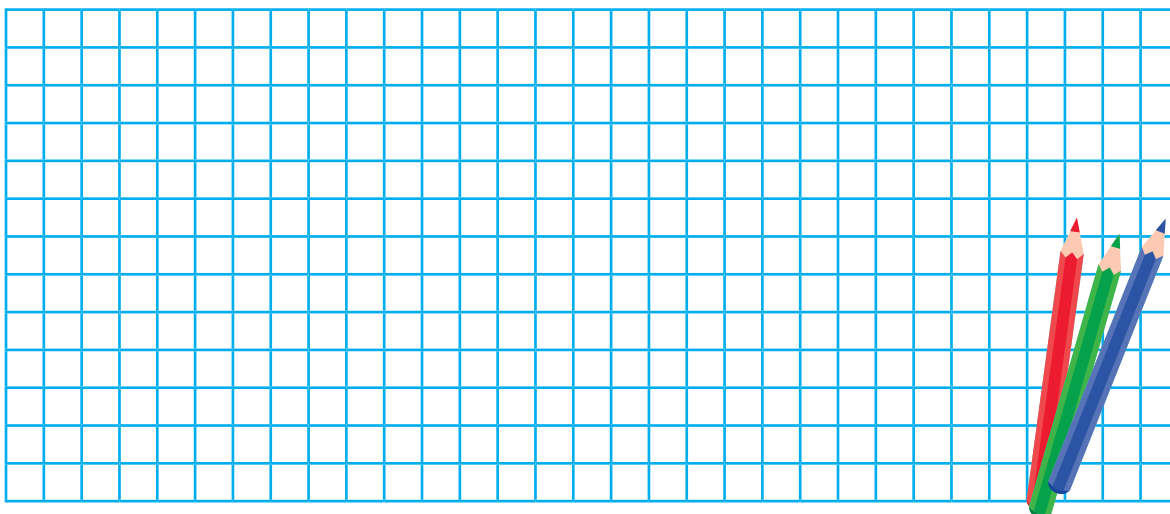
2. Пузрикові треба дістатися до Хотинської фортеці, рухаючись по клітинках із числами від 5 до 500. Число в кожній наступній клітинці має бути більшим за попереднє на 5. Виконай завдання, зафарбовуючи шлях різнокольоровими олівцями.

				15	20	25	30	35	40
			5	10	65	60	55	50	45
			220	215	70	95	100	105	110
	235	230	225	210	75	90	125	120	115
245	240	285	290	205	80	85	130	135	140
250	275	280	295	200	195	190	185	180	145
255	270	305	300	365	370	375	380	175	150
260	265	310	355	360	405	400	385	170	155
325	320	315	350	415	410	395	390	165	160
330	335	340	345	420	485	490			
445	440	435	430	425	480	495			
450	455	460	465	470	475	500			

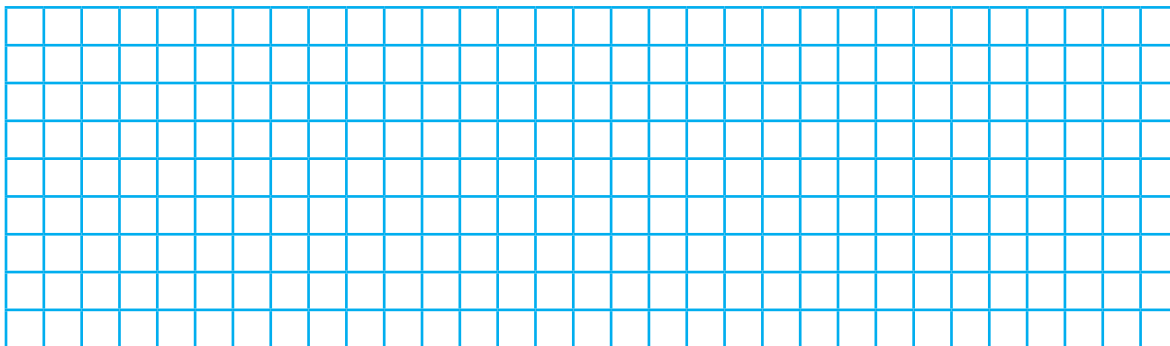

3. У Хотинській фортеці знімають історичні фільми та організовують фестивалі. Дізнавшись про це, Юрко попросив тітку Орису поїхати з ним до Хотина. Вона працює вчителькою математики, а хлопчик захоплюється логічними задачами. В автобусі тітка запропонувала Юркові виконати завдання. Спробуй і ти впоратися з ними.

☀ Три подруги — Оля, Леся й Аня — розфарбували малюнки олівцями трьох кольорів: червоним, синім, зеленим. Оля розфарбувала не червоним і не синім олівцем, Аня — не синім. Яким олівцем розфарбувала свій малюнок кожна з дівчаток?

☀ Накресли 5 відрізків так, щоб кожний наступний відрізок був на 3 см коротший, ніж попередній, а довжина останнього дорівнювала 1 см. Якої довжини буде перший відрізок? А решта?

4. На підлозі автобуса Юрко побачив купюри. Як має вчинити хлопчик? Змодельуйте в класі таку ситуацію.

5. Оціни своє вміння співпрацювати з однокласниками та однокласницями.

Як я вмію працювати з однокласниками

— 1 — 2 — 3 — 4 — 5 —

Найкраще мені вдається	Я ще маю попрацювати над
....	....

6. Сергій з батьком захоплюються велопрогулянками. У вівторок вони каталися на Театральній площі в Чернівцях. До них підійшла дівчина й подала флаер. Продовж усно діалог, який міг би відбутися між родичами.

Тату, ти казав, що треба замінити вікна.

Тут є номер — зателефонуй.

**ДЕШЕВІ
ВІКНА
ТА ДВЕРІ!**
ТЕЛ. 12 34 56

...

...

- Поміркуй, чи до кожної реклами варто дослухатися. Чому?
7. Обговоріть у групі й визначте, що позитивного і що негативного є в рекламі. Результати обговорення запиши в таблиці.

Позитивне	Негативне

8. Христина та її дідусь багато читають. А чи любиш читати ти? Створи рекламу своєї улюбленої книжки і презентуй її у класі.

Пам'ятка "Як створити рекламу"

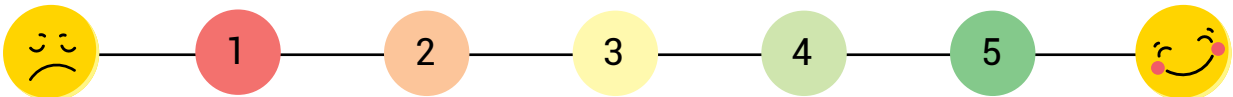
- ☀ Придумай коротке, цікаве, достовірне, зрозуміле повідомлення, що спонукає до дій.
- ☀ Використовуй якомога більше ілюстрацій.
- ☀ Вигадай девіз (слоган).

9. Дмитро розпитав бабусю про попередні покоління їхнього роду, про те, які захоплення вони мали. Почуте хлопчик оформив у вигляді газети.

- Розпитай рідних, що вони робили на дозвіллі в дитячі роки. Що є спільного з твоїм відпочинком?
10. Оформи результати власного дослідження у вигляді газети. Презентуй її у класі.
- Чи задоволений/задоволена ти своєю роботою? Познач свої емоції на шкалі.

- Запиши, що під час роботи в групі тобі найбільше сподобалося, а що тобі хотілося б змінити.

.....

.....

.....

11. Бабуся розповіла Христині, як можна виростити кімнатну фіалку з листка. Які ще способи розмноження рослин тобі відомі? Розкажи.

Розмноження рослин

Насінням	Стебловими живцями	Листковими живцями
Вусами	Цибулинами	Бульбами

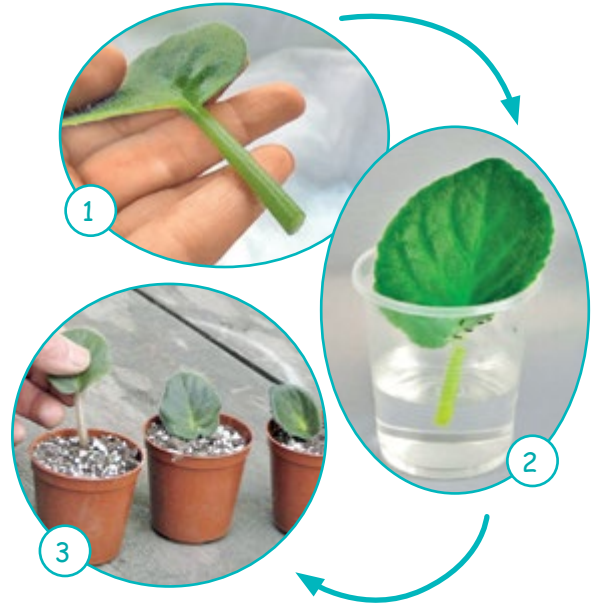
12. Які із зображених рослин розмножуються насінням? Цибулинами? Вусами? Бульбами? Живцями? Запиши.

- ☀ Насінням розмножуються такі рослини: .....
- ☀ Цибулинами розмножуються .....
- ☀ Вусами можна розмножити .....
- ☀ Бульбами розмножуються .....
- ☀ А живцями — .....

13. Вирости фіалку за інструкцією.

1. Обережно відріж ножем від рослини один листок.
2. Постав живець у воду, але так, щоб він не торкався дна.
3. Після того, як утворилися корінці, посади живець у ґрунт.

- Поспостерігай за рослиною і результати запиши в таблицю.

Етапи роботи і результати спостережень

Початок досліду	"____" _____ 20 ____ року
Поява корінців	"____" _____ 20 ____ року
Утворення 4-5 корінців довжиною до 1 см	"____" _____ 20 ____ року
Висаджування в ґрунт	"____" _____ 20 ____ року
Поява першого листка	"____" _____ 20 ____ року

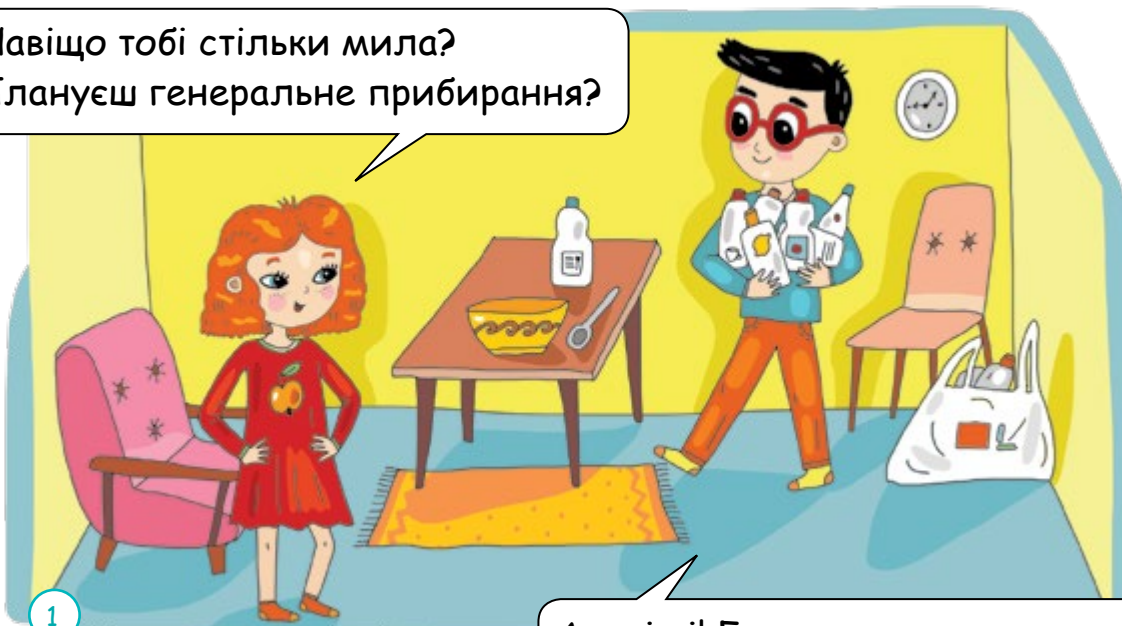

Батьківщина кімнатної фіалки — Африка. Саме тут у районі Узамбарських гір майже 130 років тому її вперше побачив ботанік барон Вальтер фон Сеп-Поль. Від прізвища першовідкривача рослина й отримала назву — сенполія. У дикій природі ця рослина має оксамитове зелене листя і фіолетові квіти без запаху. Згодом було виведено багато декоративних сортів з квітами різного забарвлення.

14. Розглянь комікс і склади розповідь за ілюстраціями.

Навіщо тобі стільки мила?
Плануєш генеральне прибирання?

А от і ні! Готую розвагу для свята.

- Підготуй мильний розчин, скориставшись одним із рецептів. Поекспериментуй і спробуй створити у різний спосіб незвичайні мильні бульбашки.

Матеріали та обладнання

Трубочка для видування мильних бульбашок,
розчин для створення бульбашок, широка мілка посудина, серветка.

Рецепт 1

- ☀ Вода — 2 склянки;
- ☀ рідкий мийний засіб — 1 склянка;
- ☀ гліцерин — пів склянки.

Рецепт 2

- ☀ Вода — 1 склянка;
- ☀ рідкий мийний засіб — 1 склянка;
- ☀ цукор — 2 чайні ложки.

- Переглянь відео за посиланням. Проведи досліди, які запропонувала дівчинка.

svitdovkola.org/pilot/3/media9-3

Хід досліду

1. Налий у тарілку розчин для створення бульбашок, аби він покрив дно на 2-3 мм.
2. Видуй велику мильну бульбашку.
3. Трубочкою обережно проткни бульбашку, що утворилася, і видуй у неї другу.

- Довідайся, чим можуть бути корисні мильні бульбашки.

15. Дізнайся, чому треба добре готуватися до подорожі.

- Чим може загрожувати недбала підготовка?
- А як готуєшся до активного дозвілля ти? Розкажи.

Найбільший скарб

— Чернігівщина! — захоплено вигукнула Блискавка. — Тут на нас чекає останнє завдання!

— Мабуть, найважливіше! — зауважив Номул.

— І найцікавіше! — підсумував Пузлик. — Порт у скрині показує обличчя щасливих українців.

— Як гадаєте, чи легко буде їх знайти?

— Побачимо. Беріть камери, вирушаємо на це завдання втрьох!

Першим, кого зустріли жевжики, був дідусь, який з насупленим обличчям крокував на зупинку автобуса. Жевжики презирнулися: "Не схожий на щасливого!". Але тут у наплічнику дідуса задзвонив телефон. Побачивши на його екрані обличчя кирпатого хлопчика, дідусь подібрішав, а на вустах заграла усмішка. Жевжики клацнули камерами.

— Богданчику, онуче, привіт! Як справи?

Потім жевжики зустріли багато різних людей: заклопотаних і радісних, утомлених і усміхнених, замислених і натхненних. Деякі були навіть трохи зарюмсані — з ким не буває. Але й багато щасливих. Радів Івась, що нарешті зміг набити м'яч 10 разів. Радів пан Марат, що лелеки зробили гніздо на його хаті. Була щаслива пані Галина, що її книжку вже завезли до книгарень. Оленка весело розповідала подружкам, що тепер у неї є маленький братик, лише трішки більший за її ляльку Наталку. Бабуся Стефа втішалася, що на грядці з'явилися перші паростки огірочків. Раділи учні 3-го класу, що добре впоралися із завданнями. А жевжики робили знімки й теж раділи.

- Що робить тебе щасливим/щасливою? А твоїх рідних і друзів?
- Чи можна бути щасливими щомиті? Чому?
- Поспостерігай за людьми довкола. Чи багато серед них щасливих? Як ти їх вирізняєш з-поміж інших?

ЯКУ ЛЮДИНУ НАЗИВАЮТЬ ГІДНОЮ?

1. Жевжики зупинилися біля входу до скверу імені Богдана Хмельницького, що в Чернігові, і побачили афішу. Про що вони дізналися, прочитавши її? Розкажи.

СВЯТО СІМ'Ї

15 травня о 16:00.
Сквер ім. Б. Хмельницького

Ігри та майстер-класи.

Ярмарок сувенірів і смаколиків.

Шоу мильних бульбашок.

Правове та психологічне консультування.

2. Вигадай невелику історію від імені одного з персонажів (дівчинки, на-смішника, перехожого) про те, що зображено на малюнку. Що передувало цим подіям? Як вони можуть розгортатися далі?

3. Віднови вислів. Запиши і поясни, як ти його розумієш.

до тебе.

так,

як хочеш,

вони

ставилися

Щоб

Стався

до людей

.....

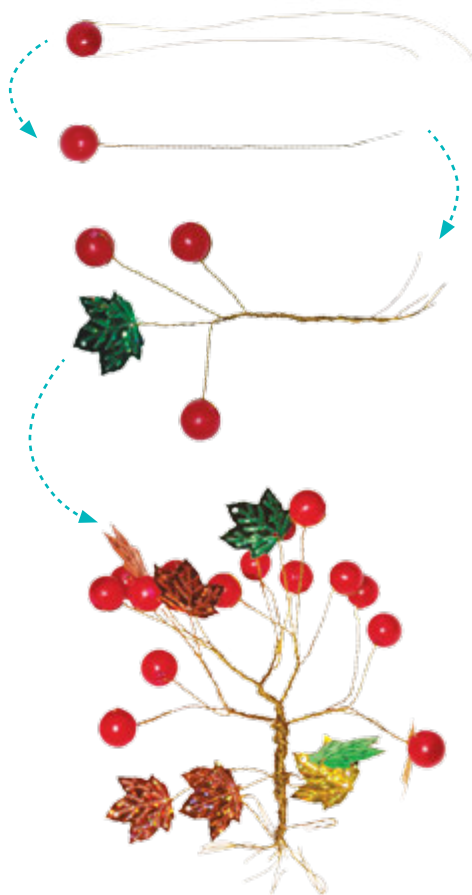
.....

.....

4. На "Святі сім'ї" дітям запропонували майстер-клас із виготовлення родинного дерева. Змайструй власне деревце за інструкцією.

Матеріали та обладнання

- ☀ Дротинка для плетіння з бісеру;
- ☀ ножиці;
- ☀ намистинки і паєтки-листочки;
- ☀ пластилін або гіпс;
- ☀ блискуча фарба чи глітер.

- Якого кольору "плоди" твого деревця? Ти обрав/обрала однакові чи різні намистинки? Чому?
5. На майстер-класі Варя не захотіла робити гілочку, яка символізує її молодшу сестричку Іринку, бо вчора вони посварилися. Чи правильно вчинила дівчинка? Чому?

6. Мама запропонувала Варі та Іринці вправу та ігри, які допоможуть їм позбутися негативних емоцій, образ і смутку. Виконай і ти цю вправу і пограй із друзями в ігри.

Вправа “Мокрий песик”

Уяви, що ти песик, який потрапив під дощ і дуже змок. Тобі треба якомога ретельніше струсити із себе краплі води. Починай робити це поступово. Спочатку виконуй рух головою, потім плечима, спиною, животом, ногами, а потім уже всім тілом. Уяви, що ти струшуєш із себе всі образи, погані думки, тривоги — усе, що позбавляє тебе спокою та впевненості. Після цього заплющ очі й відчуй, яким легким і оновленим стало твоє тіло.

Гра “А ти — морквина”

Домовляємося “дражнити” одне одного тільки словами з певної групи. Наприклад, можна називати одне одного фруктами, предметами меблів або транспортними засобами. Перший гравець сердито промовляє другому: “Ти — ананас!”. Той у відповідь так само грізно має йому відповісти: “А ти — апельсин!” тощо. Як правило, гра закінчується сміхом і веселощами. Головне — стежити, щоб до назв не додавали якісь образливі доповнення.

Гра “Я радію, коли...”

Ведучий починає фразу, а інші учасники продовжують:

“Я злюся, коли... (у мене щось не виходить або мене хтось ображає). Я сумую, коли... Я ображаюся, коли... Мені страшно, коли... Я радію, коли...”.

Хай кожен з учасників добере кілька продовжень до фрази, а потім передасть хід іншому гравцеві.

7. Під час шоу мильних бульбашок Максима ненароком зачепив одноліток. Хлопчик замахнувся, аби вдарити кривдника. Сформулюй, у чому полягає провина кожного з учасників ситуації. Чи поділяєш ти думку, що кожна людина має демонструвати приклад гідної поведінки, незважаючи на обставини?

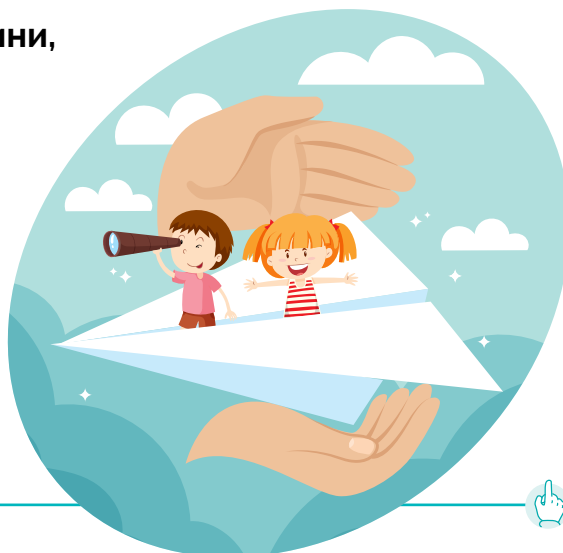
8. Готуючись до ярмарку смаколиків, Маринка й Семен спекли кекси. З однієї порції тіста в них вийшло 18 штук. Скільки кексів діти понесли на ярмарок, якщо вони замісили дві порції тіста і пригостили смаколиками всіх членів своєї родини: маму, тата, бабусю й меншого братика?

[illegible]

9. Пригадай ситуацію, коли було порушене твоє або чиєсь право на шанобливе ставлення. Розкажи, як ти повівся/повелася, аби вийти із ситуації з честю.

**Якщо порушуються права дитини,
ти можеш звернутися до:**

- ☀️ служби у справах дітей;
- ☀️ закладу соціального захисту дітей;
- ☀️ центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- ☀️ поліції;
- ☀️ закладу освіти.

- 10.** Довідайся, чи є відповідні служби у твоєму населеному пункті.

11. Прочитай новини з випуску шкільної газети однієї зі шкіл Чернігівщини.

Газета ШКІЛЬНІ

Таємниче зникнення

Учора, 15 травня, у 3-А класі в одного з учнів зникла гумка. На місце вже виїхала слідча група із собаками-нишпорками.

Новинки меню

У їдальні почали випікати новий вид пиріжків — з маком. Читайте інтерв'ю з першим дегустатором, який захотів залишитися анонімним.

- Чи сподобався вам пиріжок?
- Ням-ням-ням. Дуже смачний.
- Чи плануєте купити такий самий завтра?
- Так, якщо мама дасть гроші.

- Які три типи статей розміщені в цій газеті? Для якого типу є два приклади? Чим особливе інтерв'ю? Яку інформацію має містити повідомлення, а яку — оголошення? Заповни таблицю.

Інтерв'ю	Оголошення	Повідомлення

НОВИНИ

Екскурсія рідним краєм

Не прогавайте екскурсію до Батуринської фортеці!
Це — реконструйована дерев'яна фортеця над річкою Сейм, закладена в 1625 році. Тут була резиденція трьох козацьких гетьманів.

Екскурсія відбудеться 16 травня. Виїзд о 10:00.
Записуватися в кабінеті №5.

Свято родини

Запрошуємо всіх учнів і учениць школи
та їхніх батьків на свято родини,
яке відбудеться 20 травня о 12:00 біля школи.

- У якій новині є жарт?
- Чи влучні заголовки дібрали автори до кожної статті? Запропонуй власні ідеї.
- Чи була в газеті інформація, цікава тобі? Яка саме?
- Що ти дізнався/дізналася про Чернігівщину?
- Зробіть випуск газети з новинами вашого класу чи школи. Об'єднайтеся в групи й розподіліть ідеї для новин. Кожна група має записати новину та проілюструвати її. Об'єднайте окремі роботи у спільну газету. Де її варто розмістити?

НАВІЩО ТА ЯК ДОПОМАГАТИ ІНШИМ?

1. Перлиною Чернігівщини здавна була притока Дніпра — річка Десна. На жаль, вона сьогодні не в найкращому стані. Учні Сосницької школи вирішили долучитися до Всеукраїнської акції "Врятуй свою річку" і обговорювали, що вони можуть зробити. Доповни їхні міркування власними.

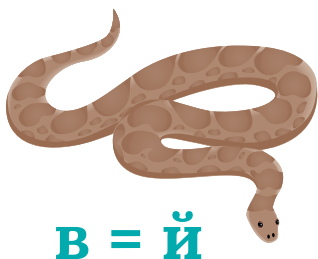
Очистити береги від сміття.

Створити відеоролик із соціальною рекламою.

?

2. Територією Чернігівської області протікає понад тисяча річок. Розгадай ребуси і дізнайся назви найбільших із них.

Д = П

.....

Десна — найбільша річка
Лівобережної України. У ній
водиться понад 35 видів риби,
серед яких карась, судак,
жерех, густера, лящ, чехоня,
щука, сом, лин та інші.

3. Підготуйте проєкт про очищення водойми, яка є у вашому населеному пункті (річки, джерела, озера, ставка). Обґрунтуйте доцільність вашого проєкту, відповідаючи на запитання.

- ☀ Яку проблему проєкт допоможе вам розв'язати?
- ☀ Що має бути його кінцевою метою?
- ☀ Що саме ви робитимете, аби досягти цієї мети?
- ☀ З яких етапів складатиметься ваш проєкт? Як ви діятимете на кожному етапі?
- ☀ Які терміни виконання проєкту?
- ☀ Хто за що відповідатиме?

- Оціни власний внесок у роботу над колективним проєктом.

Як я вмію працювати з однокласниками

1

2

3

4

5

Найкраще мені вдалося

Я ще маю попрацювати над

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Прочитай розділ із "Книжки про сміття" та дізнайся, як іще можна по-дбати про довкілля.

Нуль відходів

За "Книжкою про сміття" Галини Ткачук

Zero waste, тобто нуль відходів, — це міжнародний антисміттєвий рух, який закликає боротися зі сміттям найдієвішим способом — просто припинити його створювати.

Беа Джонсон — одна з найвідоміших у світі активісток цього стилю життя — у своїй книжці та у блозі говорить про такі 5R в основі Zero waste:

1. **Refuse** (відмовлятися). Відмовся від того, чого насправді не потребуєш.

2. **Reduce** (зменшувати). Розумно скороти споживання того, що тобі потрібно.

3. **Reuse** (використовувати повторно). Використовуй багаторазові речі, уникаючи одноразових.

4. **Recycle** (переробляти). Здавай на переробку те, що стало непридатним для використання.

5. **Rot** (розкладатися). Компостуй.

Нестворення сміття передбачає відповідний стиль життя. Адже, звісно, щоб не викидати щодня безліч паке-тиків, одноразових стаканчиків та об-гортки, треба змінити свої щоденні звички.

Перше, що можна зробити, — не купувати поліетиленових пакетів. Більшість товарів, які ми купуємо в ма-газинах, загорнуті у пластик. Тому ті,

хто не хоче створювати сміття, роблять усе можливе, щоб таких пако-
вань уникати:

- а) беруть із собою екторбу, звичайну сумку чи рюкзак;
- б) овочі та фрукти кладуть у менші торбинки, щоб не використовувати маленьких пакетиків, які дуже швидко доведеться викинути;
- в) купують товари на вагу (у багатьох супермаркетах, крамничках і, звісно ж, на базарах можна купити цукор, борошно, крупи, печиво, різні горішки на вагу у власний мішечок чи контейнер);
- г) перш ніж придбати що-небудь, обмірковують, чи справді їм не-
обхідна ця річ. Особливо, якщо це предмет із пластику або іншого ма-
теріалу, який довго розкладається.

- Запиши три нові ідеї про дбайливе ставлення до довкілля, які в тебе виникли після читання цього уривка.

.....

.....

.....

.....

- Поміркуй, що треба зробити, аби втілити твої ідеї в життя. Склади та запиши пам'ятку про це.

.....

.....

.....

.....

.....

5. Прочитай казку.

Зайчикові знахідки

Жив собі Зайчик — Вушка-сплюшка. Ходив на базарчик, грався з мушками, купував моркву й капусту хрумку, а іноді й гриз кору в садку. Одним словом, жив, як усі зайці, — аж раптом надібав зернятка оці...

З базарчика якось він біг через ліс, велику морквину у торбі ніс і подумки нею вже ласував, аж раптом... спіткнувся і мало не впав.

— Ото вже роззява! — наш Зайчик шепоче.

Та бачить — на стежці лежить мішечок. А в тому мішечку — зерняток зо двісті, таких маленьких, що шкода й з'їсти.

Узяв його Зайчик собі в торбину. Подумав: "Завтра у зупку вкину. Може, якась це заморська приправа, тож зупка в мене вийде на славу".

Та спробував вдома кілька на зуб і вирішив:

— Це не годиться в суп! Гірчить у роті, ще й аромату від цього нібито й небагато. Не варто ними псувати страву. Краще я посаджу їх — цікаво...

А був наш Зайчик — варто сказати — трішечки, знаєте, лінькуватий. На грядці в нього все більше пусто — легше купити моркву й капусту, аніж лопатою лапки трудити і спинку гнути, й воду носити...

А тут його раптом як підмінили. Мов додалося в Зайчика сили. Грядку копає хвацько, на славу! Що за зернятка — дуже цікаво...

Іде Лисичка й хитро жартує:

— Уже базарчик тебе не рятує? Матимеш власну моркву й капусту? Дуже смачненькі зайчики тлусті...

Зайчик від неї сховався до хати. Каже:

— Не зможеш мене наздогнати. Лапки у мене прудкі — не загину. Сію на грядці заморську рослину. Достатньо її скуштувати — і зайчики зможуть навіть літати!

Вовчик іде і сміється:

— Зайчиську! Вже по капусту бігать неблизько? Вже тебе ніжки далеко не носять? Буде вовчатам страва хороша...

Зайчик й від нього шмигнув до хати:

— Будуть вовчата лапу смоктати! Ой, не діждешся — так просто не згину. Я сію на грядці заморську рослину. Досить листочок її скуштувати — і зайчики зможуть навіть літати...

Зайчик забув свої лінощі й пустощі. Грядки заклав і морквяні, й капустаєні. Тільки ж була особливо красива та, де зростала заморська рослина.

Зайчик її поливав усе літо, й під осінь на грядці вирости... квіти!

Всього лише квіти...

Подумаєш — свято! У лузі такого добра багато. Стільки трудитись — і в нагороду всього лише квіти, жодного плоду...

Іде Лисичка:

— Певно, Зайчиську, ти по насіння бігав неблизько. І праці до цього доклав багато. Можна й завити — не те що літати...

Вовчик єхидно:

— Зайчику милий, а покажи-но, де твої крила?

Зайчик їм каже:

— Смійтесь, хоч лусніть! Ви сподівались, що буду я тлустий, бігать не зможу. Відійду від хати — і вам буде легко мене впіймати. Працею ж я тренувався все літо! Бігаю так, що не треба й летіти. А щодо квітів... На те й краса є: помилувався — й душа аж літає.

Літо минуло. Ось уже й осінь. Ось уже й школа, як кажуть, на носі. Виглянув Зайчик якомось із хати, бачить — до нього йдуть лисенята. Йдуть і несуть по великій морквиці.

— Це тобі, — кажуть, — від мами гостинці. Квітів букетик мама просила. В тебе, казала, дуже красиві.

Дивиться Зайчик — ось і вовчата. Кажуть:

— До тебе послав нас тато. Він передав ось кілька капустин. Квітів букетик просить один, хоч би й найменший, хоч небагато. Завтра нам вперше до школи, на свято...

Зайчик радіє.

Раді і діти.

Навіть вовчиськам потрібні квіти!

Іван Андрусяк

- Відтвори діалог, який відбувся між персонажами твору, пронумерувавши репліки у відповідній послідовності. Розіграй його разом з однокласником/однокласницею.

- ☐ — Не зможеш мене наздогнати. Лапки у мене прудкі — не загину. Сію на грядці заморську рослину.
- ☐ — Уже базарчик тебе не рятує? Матимеш власну моркву й капусту? Дуже смачненькі зайчики тлусті...
- ☐ — Будуть вовчата лапу смоктати! Ой, не діждешся — так просто не згину. Я сію на грядці заморську рослину. Досить листочок її скуштувати — і зайчики зможуть навіть літати...
- ☐ — Зайчиську! Вже по капусту бігать неблизько? Вже тебе ніжки далеко не носять? Буде вовчатам страва хороша...

- Випиши з тексту пригоди ключові слова. Перекажи твір, використовуючи їх як підказки.

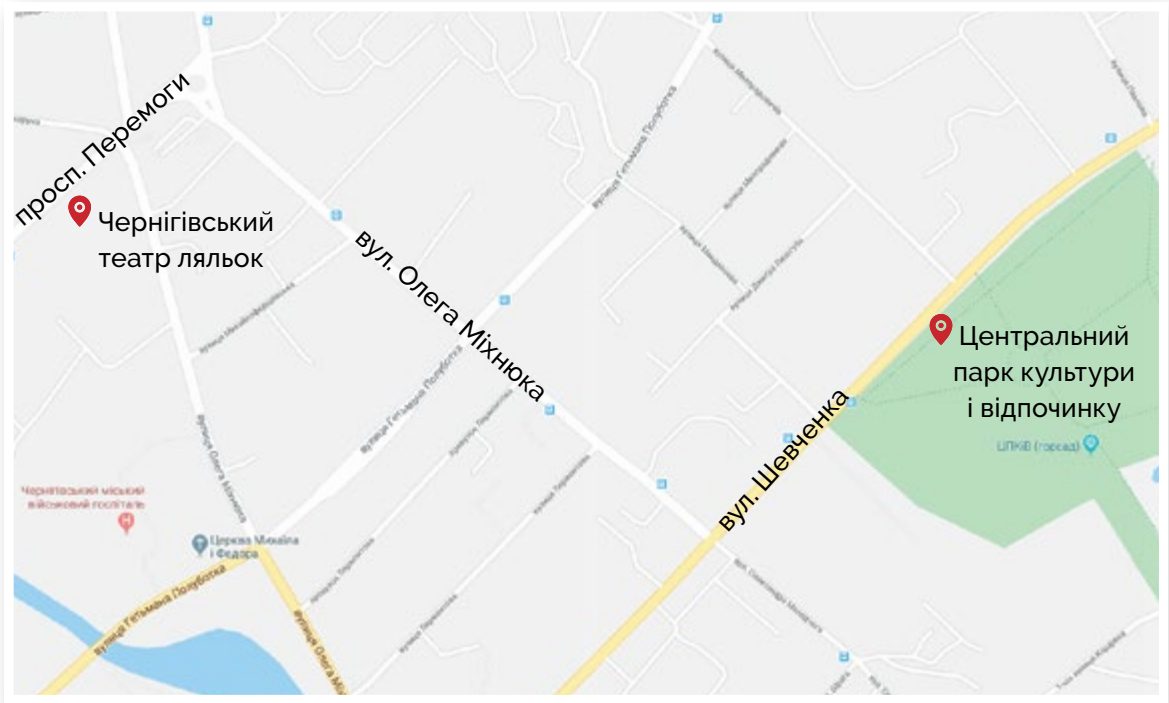

.....

.....

.....

6. Оксанка з молодшим братиком Остапчиком вирішили переглянути виставу за казкою "Зайчикові знахідки". Її демонструють на сцені Чернігівського театру ляльок ім. Олександра Довженка. Опиши усно маршрут дітей, які зараз перебувають у Чернігові в Центральному парку культури і відпочинку.

7. Що цінного ти зробив/зробила сьогодні для своїх рідних, знайомих? Намалюй або напиши про це.

8. Петро мав зустрітися зі своїм дядьком — артистом чернігівського ансамблю пісні й танцю "Сіверські клейноди". Біля переходу хлопчик побачив дівчинку, яка потребувала допомоги. Петро перевіз її через дорогу.

Чи можна назвати Петра волонтером? Чому?

- Продовж речення.

*Я вважаю, що Петра
назвати волонтером, оскільки*

9. Напиши, чи можеш ти бути волонтером. Обґрунтуй свою думку.

Веселка щастя

Нарешті у скрині лежали знахідки з кожного куточка України. Обличчя Блискавки сяло від задоволення, Пузлик, навпаки, сумовито позирав у вікно, відчуючи завершення пригоди. Номул тримав курс "На базу".

Дід Оксенник здалека почув шум жевжольота й замислено всміхнувся.

— Хоч я вже не такий, як 100 років тому, а чари таки вдалися.

Ось жевжики вистрибнули на землю, а дід простягнув їм долоню.

— Ви — справжня команда! Сміливі, розумні, цілеспрямовані. Дивіться й відчувайте!

Оксенник заплющив очі й промовив чарівні слова. На галявині знову виростили квіти-капсули. Кожен жевжик зайняв своє місце, а скриня відчинилася сама. З портів по черзі виринали всі знахідки й поєднувалися в дивовижний вир, що кружляв по колу. Він плавно здіймався вгору, до самих хмар і навіть вище. У цей момент над усією Україною засяяла яскрава веселка, що грала різнокольоровими барвами. Кожен, хто бачив її, почувався щасливим.

- З якими почуттями ти читаєш завершення казкової оповідки: радієш, що жевжики впоралися із завданням, чи жалкуєш, що пригоди закінчилися?
- Згадай пригоду, яка запам'яталася тобі найбільше. Чому? Розпитай однокласників та однокласниць, що вразило їх.
- Що нового ти дізнався/дізналася про свою Батьківщину, читаючи розповідь про жевжиків?

- Поміркуй, якими ти уявляєш щасливих людей. Створи ілюстрацію до оповідки "Веселка щастя".

ЯК МИ ЗРОСТАЛИ?

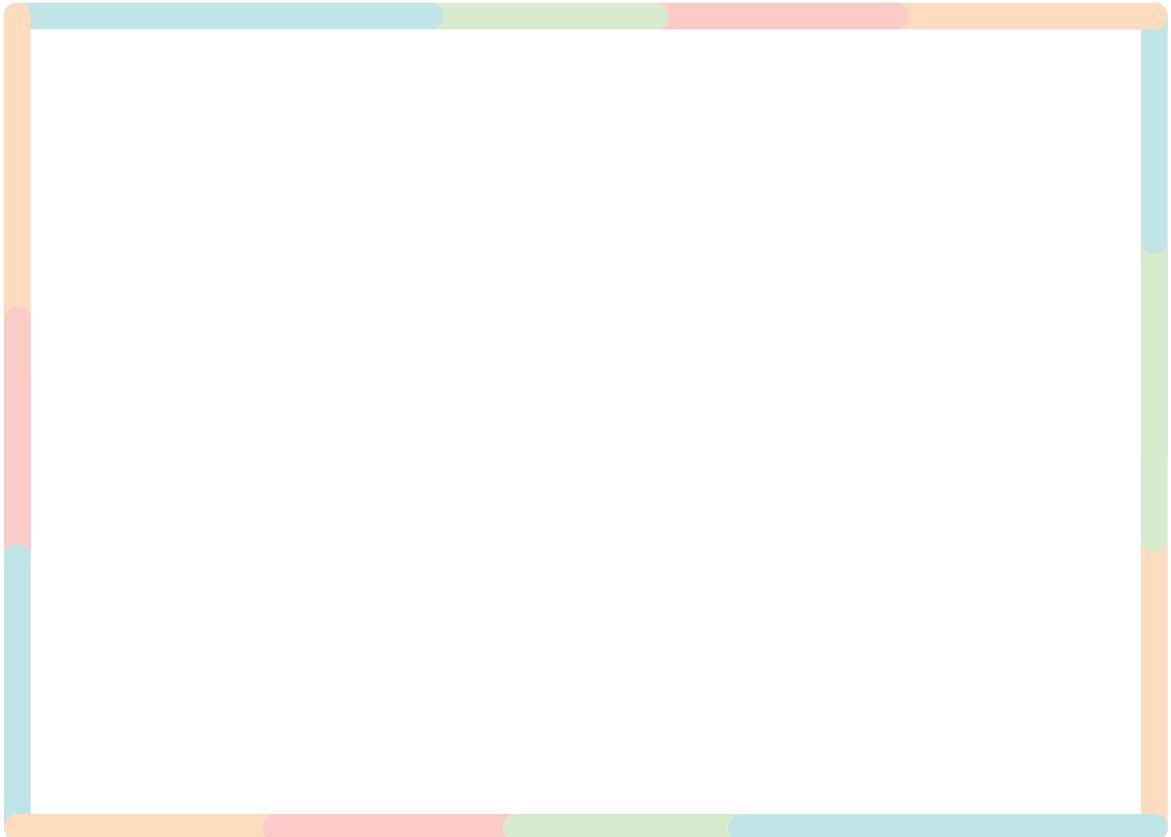
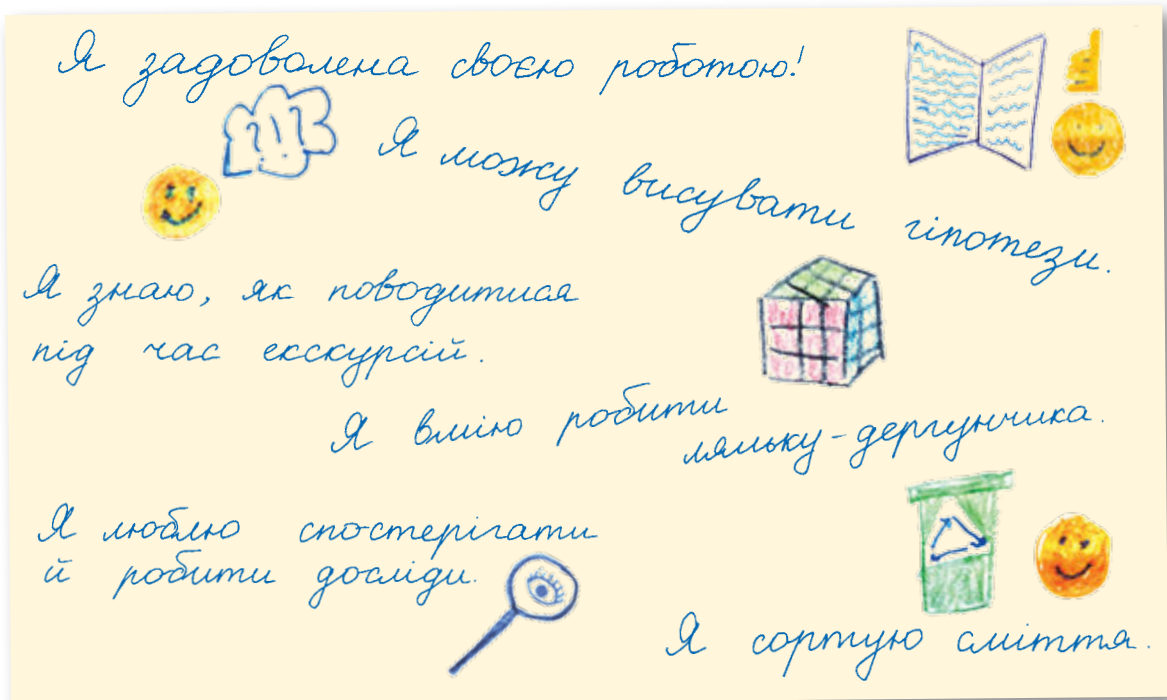
1. Пригадай усі теми інтегрованого курсу "Я досліджую світ", які ти вивчав/вивчала у 3 класі. Для цього ти можеш скористатися власним портфоліо.

- Подумай і запиши.

	☀ Що тебе найбільше зацікавило?
	☀ Над чим було складно працювати?
	☀ Яку групову роботу ти вважаєш найвдалішою?
	☀ Які вміння стали тобі у пригоді?
	☀ Якими порадами ти вже скористався/скористалася?
	☀ Про що тобі хочеться дізнатися більше?

2. Оціни свою роботу впродовж цього навчального року і створи плакат про свої успіхи.

3. Назви три факти, які тебе найбільше вразили під час вивчення курсу. Поясни, чим саме.

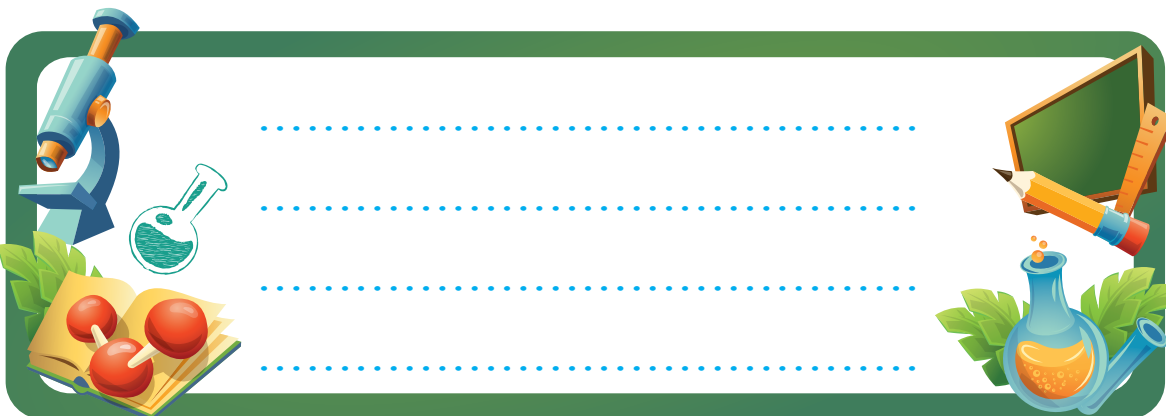

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Прочитай першу літеру в першому слові, другу — в другому і так далі та дізнайся, що на тебе чекає в найближчому майбутньому.

**КУДЛАТА ПАНИ ЗАНЕСЕ ТОБІ ВІНИК,
ЛОПАТУ, ДОЗРІЛИЙ ГАРБУЗИК.**

Для твоїх ідей

Хочеш навчитися краще розуміти інших людей
і знаходити з ними спільну мову?

Допоможе журнал

ДЖМіль
Дослідження, Живопис, Музика і Література

Читай
у тематичному випуску
"Ми – різні. Ми – рівні"

№ 10
2018

- Шкільні оповідки про те, як дуже різні діти змогли стати дружним класом.

- Музична казка "Чи другом стати може той, хто на нас не схожий?"

- Ігри, які гуртують команду.

- Майстер-клас від художника, який бачить світ не так, як інші.

Ознайомитися з цим випуском
та придбати його можна на сайті
JMIL.COM.UA/2018-10

